

(Hekayə)

**Zarafatıyara ürkədən 'SimƏrEy' çə-
ğirdim bacım Samirənin saçı elə san idi
ki, lap ağa çalırdı. Gözləri də tünd göy idi
ki, lap qaraya çalırdı.**

Hər dən həyatımda mürəkkəblilər qatlaşanda, azadlığa, təmiz havaya, təmiz suya, qulaq dinciliyinə ehtiyacım olanda Bakıdan bir növ qaçıb, bacımın "mənim şəhəri" adlandırdığı qəsəbəyə gəldirdim, uşaqlıq yoldaşım, sonra da yeznəm olub öz mülayimliyi, səxavəti ilə könlümdə yuva salmış nakam cavanın qəbri-ni ziyarət edib, gözlərimi silib qəsəbənin gündoğanında daimi yaşıl təpə belində dörd otaqlı, ağ daş evin yaşıl dəmir darvazasının düyməsini basırdım. Samirə "Ji-
qulı"mi həyatsız-küsyüz, sakit, dərin sevinc-
lə qarşılayıb, öz sakitliyinin əksinə çısqır-
tılı şadlıqla atılıb-düşən, "Day! Day!" – de-
yey-dəyey boynuma sarılan dörd qızının
dördünə də "səfərbərlik elan edirdi" ki, ən
çoxu yarım saat müddətində "manqalı ha-
zır edilib" dayının "beluqalarını", yəni mə-
nim telefon zənginin "gəlirəm" kəlməsini
eşidəndən sonra dəstəyi yerə qoymadan
"Balıqçı" Nüsretə zəng vurub, "Qaçam gə-
lir!" – deyib gətirdiyi balıqlarını şişlə təx-
məq, samovarı qaynatmaq əmri verirdi.
Qəsəbənin tən ortasından, irili-xirdalı daş-
lar arasında köpüklənə-köpüklənə axan
dağ çayının bəliyinə, əslində, "beluqa" de-
yilirdi; qızıl bəliyə – "fərel"ə oxşayan, uzu-
nanç, dümağ, gözəl, dadlı balıq idi. Öm-
ründə o çaydan başqa çay, o balıqdan
başqa balıq görməyən Balıqçı Nüsret nə
vaxtsa, "beluqa" demiş, o vaxtdan Samirə
ilə qızlar da "beluqa" demişlər və Nüsretin
adı da "beluqa" qalmışdı. O balıqçı "Belu-
qa Nüsret" özü də nazik, uzunayaq, ağbə-
niz kişi idi.

Elə ki manqalın tüstüsü kəsilirdi və
tüstü qoxusu əvəzinə balıq kababının ətəri

çıxırdı, Nüsret dərhal darvazada peyda
olurdu, dinnməz-söyləməz, yeni salamsız-
kalamsız gəlib həyətdə, tənək çardağının
altındakı stolun o tərəfindən bu tərəfinə əl
uzadıb əlimi sıxırdı, tut arağının şüşəsinə
pencəyinin altından çıxarıb taqqlı ilə süf-
rəyə qoyurdu, "qırx beş yaşının iyirmi ilini
üstündə gəzdirdiyi" qədəhlərini cibindən,
tər-təmiz kağız arasından çıxarıb "siləmə"
doldururdu, əvvəlcə "bu möcüzəni",
yəni tut arağını çəkən qeyri-müəyyən "o
kişinin sağlığına" içirdik, sonra "Dayının",
yəni mənim sağlığıma, sonra da Beluqa-
nın sağlığına içirdik. "Hansı Beluqanın?
Nə fərqi var, ay Dayı! Mən özüm də elə
çayda balıq deyiləmmi?" – deyirdi. "Ermə-
niler çayın başında pis zavod tikirlər. Çay-
ın suyu indidən pis iy verir. Beş-üç ildən
sonra Samirənin, sonra qızların sağlığına
içirdi. Axırda, şüşənin "dibi" qalanda isə,
"Bunu da addadaq, erməninin ömrü də
belə qurtarsın!" – deyirdi. Və bu sonuncu
qədəhdən sonra boş şüşəni pencəyin al-
tında kəmərin altına, qədəhləri cibinə qo-
yub, yene dinnməz-söyləməz çıxıb gedirdi.

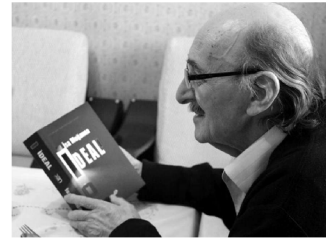
**Niyə xoşum gəlmirdi bu adamdan?
Məzəli-duzlu, heç kəsə oxşamayan, 'brçj-
nalni' kişiyəm, Dayı. Yoxsa öz sağlığını
sən tiki kişinin sağlığına qatmamam?" – de-
yirdi. "Allah məni saxlasın, kirval!" – deyib,
əslən erməniliyini yada salıb bəhcə ilə da-
nişib, qızlarla, Samirə ilə bərabər məni də
güklürüb əməlli-başlı şəkəndirdiyinə bax-
mayaraq, gizlində xoşum gəlmirdi. Özü
erməni, adı Nüsret, sonuncu qədəhin di-
bində son damlalara baxa-baxa: "Erməni-
nin də ömrü elə belə qalsın, ay kirval!" –
deyən adamı kim xoşlaya bilər?!**

Açıq deyim, ikiüzlü idi. Tamam açıq
ikiüzlü! Əmbə dözdürdüm. Hərdən hətta

İsa Muğanna

yazığım gəlirdi ki, ermənilərin yenə Qara-
bağa göz dikdikləri məlum olandan sonra
bu bədbəxt belə alçala-alçala ikiüzlülük
eləyirdi. Haradan biləydim ki, araç yolda-
şım dəhşətli düşmənmış!

Hər şey birdən-birə açıldı. 1988-ci il
payızında ermənilərlə münasibətimiz mü-

Şapalaq

rəkkəbləşəndə, istər-istəməz, yenə zəng
vurdum, SimƏrEy – Samirəmə "gəlirəm"
– dedim. Və həmişəki kimi, əvvəlcə na-
kam, cavan yeznəmin qəbri-ni ziyarət ele-
dim. Çünki ürəyimdə sıxıntı vardı: Samirə,
qızlar, bütün ailə bədbəxt, mən isə o bə-
dbəxtliklə o qəder də düz gəlməyən dindlik,
rahatlıq, "beluqa", tut arağı istəyirdim. De-
mə, sıxıntının başqa səbəbi də varmış.
Torpağımızda – Kəlbəcərdə, Laçında mü-
haribə açıq-açıqına gətirdiyi, qan töküldüyü
halda, Nüsret yene stolun o tərəfindən bu
tərəfinə əl uzadaq, pencəyinin altından
şüşə, cibindən qədəh çıxaracaqdı? Bu nə
əcaib vəziyyət idi?! Əsrilərə içərimizdə –
torpağımızın ən gözəl ab-havalı yerlərində
yaşayan, necə deyərlər, canhacan olan
xalq indi yenə silah götürüb qanımızı tö-
kürdü?! Mənim, hətta başımda duman,
ağırlıq əmələ gəlmişdi. Nə isə, "Gəlirəm"
– dedim. Dedyim kimi, əvvəlcə qəbiristana
getdim. Niyə ləngidim orda? Həmişə an-
caq gözlərim doluğu, nəmləndiyi halda,
bu dəfə niyə çox ağladım? Bilmirəm. Bel-
kə də, artıq duymuşum ki, bu, axırıncı ziyar-
ətdir, buna görə də qəbirinin yanında çox
oturdum. Bir də o vaxt ayıldım ki, şər qar-
şıb, çayın günbatanında meşəli dağdan
bərtilər – çökəklər tamam qaranlıqlaşıb.

Yəqin bacımgil də intizardırlar ki, görəsən,
niyə belə gec gəldi bu "gəlirəm" deyən. Dik
qalxıb "tul'un – sükanın arxasında oturub
açarı burdum vəg motorun tappıltısı ilə ey-
ni vaxtda birdən güllə səsləri eşitdim. Av-
tomatla silahlarn şaqqıltıları bir-birinə qar-
şıb, dağda, meşədə əks-sədasi ilə birlikdə
ıldırım gurultularına çevrildi. Ən dəhşətisi
isə bu idi ki, atışma qəsəbənin içində idi.
Hansı yolla, necə gəldim? Bilmədim. Sa-
mirə darvazanı açıb məşinin qabağında
duranda açıq sarı saçlarının ağılığı ilə sifə-
tinin ağılığı qarışmışdı. Gözləri böyümüş-
dü. Qızların dördü də Samirənin sağ-so-
lunda titrəşirdilər. Çünki avtomatlar lap
otuz-qırx addımlıqda, Nüsretin ikimərtəbə-
li evi səmtində şaqqıldaşdı. Nüsret özü
isə burda – həyətdə, Samirənin, qızların
sağ-soluna keçə-keçə, əllərini dizlərinə çır-
pa-çırpa qışqırırdı.

– Gəldilər! Ay Dayı! Səni Allah özü
yetirdi. Məşin xoddan salma! Erməni gəl-
di! Qaçın! Qaçın! Erməni gəldi, ay dayı!
Mən bədbəxt neyleyim indi?! Nə o tərəfə
gedə bilərəm, nə bu tərəfə! Siz qaçın! Tez
olun! Odey bax, bizim həşinin dalından
atırlar heyvanlar! Evinizi eşiyinizi qoruya-

ram, saxlayaram! Lap qurban verərəm
özümü, əmbə saxlayaram! Siz qaçın!

Bu haray-həşir içində Samirənin sa-
kit, əməlli-başlı sakit səsinə eşitdim:

– Dünən də belə oldu. Qaçan qaçdı.
Mən qaldım. Uşaqları da qoymadım gət-
məyə. Hara qaçırım?! Öləndə də ölək.

Nüsret böyrümdə idi. Məşinin arxa
qapılarını açıb elə qışqırırdı. Daha nə de-
diyini eşitmirdim. Çünki avtomatlar indi
lap yaxında, bacımgilin hasarı uzununu qar-
alan çınarların ara-bərələrində qaçqılda-
yırdı. Əmbə çox heyrətli idi ki, on-on beş
addımlıqda şaqqıldaayan avtomatlardan
bir çiqılcam da çıxmırdı. Nə baş verdiyini,
nədən bildim? Bilmirəm. Qızların qışqırıq-
larına baxmayaraq, o səmtə – çınarlar
səmtinə gəldim. Orada da qabağımca yü-
yürüb qaçısan balaca qaraltların dalınca
getdim. Mən Nüsretin evinin birinci mərtə-
bəsində, qorxudan quruyub avazını
on-on beş yaşlarında uşaqların qabağın-
da dayananda Samirə ilə qızlar da, Nüs-
ret də burda idilər. Uşaqlar bayaq çınarlar-
ın aralarından qaçanda şaqqıldaayan
maqnitafonlar da əllərində, daş divarlara
düşüb gurultuya çevrilən aramsız güllə
səslərini kəsməyə, yeni maqnitafonları
söndürməyə də cəsəret eləməyib, deyəsən,
hətta şalvarlarını islatmışdılar. Tanı-
yırdıq, bilirdik ki, bu beş oğlan uşağının
beşi də Nüsretlər məhəlləsindəndir. Tək
biri, hamısından uzun, nazik, küren oğlan
Nüsretin idi.

– Söndürün! – dedi.
Əlləri əsə-əsə maqnitafonları söndür-
dü. Dərin, ağır sükut içində sonuncu
şaqqlı eşidildi. Əmbə bu, lent yazılmış
güllə səsi deyildi. Mənim özü sakit, səsi
nazik, nur mücəssəməsi SimƏrEy – Sa-
mirəmin beş bəməğinin beşi də beluqa
Nüsretin üzündə qalmışdı.